

פרוידקול מט. 55/ג'

מליבת ועדת הכספית שהתקיימה ביום א',
ט' וזדר ב' תשי"ד - 14.3.54 בשעה 16.00 בקריה

ש.ה.ש

הנדלונג

- חברי הוועדה:
- י. גורי - היו"ר
 - ח. אריאב
 - י. בדר
 - מ. גניחובסקי
 - ש. דיין
 - ח. למדן
 - א. טרופ

- מוזמנים:
- מר גבתי - מנהל משרד החקלאות
 - מר בן דוד - מטעם "
 - מר רפאל - "
 - ד"ר ארנון - מנהל אגף התקציבים
 - מר סורוקר - מטעם "

סדר היום

המשך הדיון בתקציב ההוצאות - משרד החקלאות.

היו"ר י. גורי:
אני פותח את הליכה.
דברי ההסבר לתקציב משרד החקלאות
סופיעים בעמוד 121 של חוברת דברי ההסבר.
באם חברי הוועדה רוצים להציג שאלות,
יוכלו לקבל תשובות עליהן מפי באי-כח משרד החקלאות.

ח. אריאב:
אני חושב כי החינוך החקלאי הוא
אחד השטחים בהם הורחבה במיוחד
פעולת משרד החקלאות. באשר לי, אם כי לא הוכח לי,
שפיצול החינוך לבתי ספר שונים מחייב הוצאות גדולות
יותר מאשר אילו רוכזו הלומדים בבית ספר אחד. אם
הנמוק לפיזור הוא שהלומדים בבית הספר יהיו אחרי כן
מדריכים חקלאיים באותו אזור, הריני מפקפק באפשרות
הגשמתה של כוונה זו. אם הכוונה היא למשוך לבית הספר
תלמידים מתוך זותה סביבה, אני מפקפק אם החלוקה
הזו היא התחייבת ביותר, ויש בכלל יש לרעות בנמוק זה
במוק מכריע, מאחר שסמילא הסדוגר הוא בפנימיות. כן
יזנני חושב שישנה חשינות בלמוד מיוחד של הגדולים
האופייניים ליזורים השונים, היות וכל חקלאי צריך
ללמוד ת השיטות והגידולים המקובלים בכל הארץ. לכן
שאלתי היא ראשית כל אם נכון הדבר שעל ידי הפי ול
בגרמות הוצאות גדולות יותר; שנית, האם מקדישים בבתי
הספר החקלאיים תשומת לב להכירת התלמידים לקראת עבודה
עצמית במשק-קטן.

שאלתי השניה היא אם לדעת מנהלי המשרד ישנה אפשרות לצמצם קודם כל את המבגנון האדמיניסטרטיבי; שנית, האם מתוך מבגנון הפעולות אפשר לותר על חלקים המביעים פעולות מסיימות, ואילו לגבי שאר הפעולות - האם אפשר לבצע אותן בפחות כח אדם מקצועי מאשר זה בעשה עושי.

היו"ר י. גורני: האם יש לכם מספרים שמתוכם אפשר לגדר את באותם התנאים שוות גם ההכנסות שמקבלים בתי הספר ממשקיהם, בין שהם בתי ספר ממלתיים ובין שהם בתי ספר מוחזקים על ידי גופים צבוריים?

שנית, ריבוי לדעת אם בתי הספר הקיימים היום בארץ מטפחים את הצורך, או שישנם תלמידים שאינם מתקולים, אם בגלל חוסר מקום ואם בגלל חוסר אמצעים. ידוע לי שקיינו משא ומתן בין הסוכנות היהודית והמרכז החקלאי מצד אחד ובין משרד החקלאות מצד שני, לשינופו של זה התחרון במפעל הסטיפנדיות לבתי ספר חקלאיים. אני מעוניין לדעת מה מייבו של משא ומתן זה, ומה יהיה מעמדו של משרד החקלאות בקרן סטיפנדיות זו. מובן מאילו שעל ידי הרחבת הקף הסטיפנדיות אפשר היה להרחיב גם את הקיט של החינוך החקלאי. שכר הלימוד ובתי הספר החקלאיים מתקרב לזה המקובל בבתי הספר החכוניים הרגילים, אלא שנוסף לנך אין ההורים מגלים ודרך כלל נטיה לשלוח ילדיהם לבית ספר חקלאי.

לבסוף: אילו הומל על רל משרדי המילה לקמץ קמוץ נוסף בתקציביהם - מה הסעיפים שמשרד החקלאות היה מסכים לקמץ בהם בתוקף ההכרה?

מ. גניחובסקי: ראשית כל אני רוצה לשאול מדוע חייבת להיות גם במשרד החקלאות מחלקה מיוחדת ליעור, לאחר שהקרן הקיימת עוסקת בכך וגם למשרד העבודה יש תקציב יעור לצרכי העסקה.

שנית, מדוע נתון החינוך החקלאי לידי משרד החקלאות? מי מכונן את הרוח בבתי ספר אלה, לאחר שהם הוציאו מידי משרד החינוך? מהו המטען הרוחני היהודי של הנוער העוזב מוטד כזה?

שלישית, אני רוצה לשאול כיצד אדם חושבניח כי החינוך החקלאי הדתי יוכל להתמקד בפרורים שניתנו לו? הוא זקוק לבית ספר במקום מרכזי, ולא לסניף ליד כפר הנוער הדתי.

אני מבין שמשרד החקלאות חייב בנטיעות רבות, עולם אם להגייא בחשבון את גדלה של ארצנו, אני חושב כי הוצאות הנטיעות הן מוגזמות.

במשרד העבודה נקבעו סכומים גדולים לאורך למוד מקצוע, וגם בתקציב זה יש סכום ללמוד דיג; כיצד זה מתקשר? מלבד זאת אני מפלא שבתקציב בי הספר לדי במכסורת מופיע סכום של אלף לירות לאורכי תרבות, אמנות ומחנך. אני רוצה שמעייפים כזלה יופיעים גם בתקציב בת ספר מחנכים, ואני רוצה לדעת מדוע פעולה זו מנוקטת במשרד החינוך.

מה מצב הכסרות נשמירת השבת וביית הספר על-שם הדורי?

מתי יגיע גידול הבקר והצאן לממדים כאלה שתהיה אפשרית חלוקת גשר לזוכלוסיה?

אני רוצה לדעת מה מצבו והתפתחותו של הדיג המקומי.

מה מקום יש במשרד החקלאות למעייף החכרת אדמה האפוטרופוס, שמועסקים עוורו 23 עובדים, בשעה שיש לאפוטרופוס מנגנון משלו.

יש לי הרושם שכמעט בכל משרד ממלתי ישנה מחלקה כלכלית, ובמשרד החקלאות עמו מועסקים במחלקה זו 27 פקידים. יש צורך בתחום מרכזי בין כל המחלקות הללו, בין שהוא ייעשה על ידי משרד ראש הממשלה ובין שיעשה על ידי משרד אחר.

בקשר לתחנה לחקר החקלאות ברחובות, אני רוצה לשאול: א. מדוע תחנה זו נפרדת מן האוניברסיטה; ב. מטמי היא עברה מידי הסוכנות לידי משרד החקלאות?

האם מעייף מינהל המים זינר מקביל למה עקיים ומשרד הפיתוח?

ח. למדון:
העליה בהוצאות החינוך החקלאי גדולה מאד, נראה לי נכון וצודק יותר להשתמש בכסף שברשות הממשלה למטרה זו, כדי לעודד בתי ספר חקלאיים מוחזקים על ידי מוסדות צבוריים אחרים, במקום להקים בתי ספר חקלאיים ממלתיים.

פרט למחלקות שעבודתן מחייבת במיעוט הרב - האם קיימת אפשרות של צמצום מספר ה כוביות של המשרד?

נראה לי שתקציב של חצי מליון לירות לתחנת הנסיונות ברחובות, הוא סכום פנטסטי. נראה לי שבס מעייף מינהל המים הוא פנטסטי, אך איני מתמצאת בשטח זה ועל הן לי אניע דעה.

לדעתי שימור הקרקע הנה אחת העבודות הפרוקוסיוניות שבעבודות הצבוריות. השאלה היא כיצד אפשר להוסיף טלדשות מפעל שמור הקרקע יעמדו סכומים שיאפשרו העסקת מח סרי עבודה, הוא הדבר בנוגע ליעור. איני רוצה הגדלה בשני מעייפים אלה, יש כי דוקא בתקופה זו דרוש הדבר מאד.

14.3.54

תקציב ההוצאות לשנת 1954/55
(משרד החקלאות)

ח. ארימא:
בראיוני להוסיף שאלה לענין ההדרכה.
האם אפשר היה לצמצם את מספר המדריכים
על ידי יזום ההדרכה?

היו"ר י. גורני:
בנוגע לדיג עומדות בעינן
מענותיהם של הדייגים כפי
שהועלו הבר בדיון על התקציב הקודם. הטענות העיקריות
הן שתיים: א. השער לפיו מחשבים את מחיר האצוד
הנקנה על ידם אינו עומד במבחן הרנסביליות; ב. לא
קיים עדיין תאום בין משרד החקלאות ובין משרד המטואר
והמעשיה בקשר ליבוא דגים מן החוץ.

מר גבתי:
אשתדל להטיב עכשיו על רוב השאלות;
במידה ודרוש לשם כך עיון נחומר נסף,
אשיג נישיבה הבאה.

בענין החנוך החקלאי שאל חבר
הכנסת ארימא עם פיזור בתי המסר אינו מייקר את החינוך.
יושב-ראש הוועדה שאל על גובה הכנסותיהם של בתי המסר
ממקיהם. בקשר לרן בריוני להעיר כי גובה הכנסותיהם
של בתי המסר תלויים בעיקר במקום בו נמצא בית המסר,
וכן זה תלוי גם במסורת שנשתרשה בבית המסר. מבין בתי
המסר של משרד החקלאות, רק בית המסר על שם כדורי הוא
בית מסר ותיק; השאר קיימים שנתיים עד שלש שנים. קשה לחדוץ
היום משפט באיזו מידה עולה שם החינוך יותר בזול או
יותר ביוקר.

ס. גניחובסקי:
כמה שנים לומדים בבתי מסר אלה?

מר גבתי:
בדרך כלל שלוש שנים; בבתי המסר
הסקיימים גם מכינה, לומדים 4
שנים. אפשר לומר שרמת בתי המסר בכדורי ובעין כרם
חקבילה לרמה של בית מסר תכווני; רמתו של בית המסר
בנגב נמוכה יותר.

כאשר תמלוג מרחתם של כל בתי המסר
האלה, יגיע מספר המלמדים ל-600-800. אין להניח
על סמך הנסיון שלנו, שריכוז מספר כל כך גדול של
תלמידים במקום אחד יהוויל את הוצאות ההחזקה. אין אני
רויח למעון שהפיזור מוזיל, אך אני סבור שאינו זקוקים
לבתי מסר מפוזרים בארץ. לנו מעוניינים שבתי מסר אלה
ילמדו את ילדי היושבים החקלאיים בסביבה. אני מאקפק
אם מישובי העולים בנגב אפשר היה להוציאם 30-40 ילד
לכדורי, אם כי אפשר היה להוציאם לבית מסר בנגב.
הילדים מבקרים בכל שבת בבית, וההורים בשים לבקר
זוהם במשך הטבוע.

שנית, אין נוונתנו לגדל בבתי מסר
אלה מדריכים, אלא חקלאים. חשוב מאד שהילד הגדל בתפרח
או במושבים שבסביבה ילמד את החקלאות בסביבה זו. כן
חשוב מאד שילדי הפרוזדור בירושלים ילמדו את החקלאות
בעין כרם ולי בגליל התחתון. הם לומדים את האלף-בית
בחקלאות, וראוי שיד שילמדו יותר באווה סביבה שבה
נמצאים משקי הוריהם.

ש.ה.

בזמן על כך זנו רוצים ברחי
ספר גלה גורם מחנך לסביוה. אין זנו מעונינים שהם
יהיו תלויים מן המייגות. החלטנו לפתוח בבתי ספר
גלה קורסים עונתיים בטביל הנוער הנמצא בישובים
החדשים, ביניהם שלא למדו מאומה או רק מעט מאד, ויחד
עם זאת עברו את גיל בתי הספר. הם יוכלו לבקר כל שנה
בבית הספר במשך שלשת חדשי החורף, במשך כמה שנים.
"ל ידי כך ילמדו לזקק חקלאות, כי אם גם ראשית
חשבון. אפשר לעשות זאת רק הודות לעובדת קיומו של מרכז
הוראה בסביבה. בשלב מאוחר יותר נקטור זאת עם ההדרכה
באזור, וכל הסביבה תרגיש בחשיבותו של מרכז להדרכה
חקלאית.

אין זה מקרה שבית ספר אחד נמצא בנגב
והשני באזור ירושלים. אופיה של החקלאות בשני האזורים
הוא שונה, ומיקומם של בתי ספר גלה מותאם גם לריכוזי
העולים, אם כי לומדים בהם גם תלמידים הבאים מאזורים
אחרים של הארץ. יש בתכניתנו לפתוח עוד בית ספר בסביבה
חשובה מיד בעיקר מבחינת ריכוז ההדרכה החקלאית: הגליל
המערבי. אנו רוצים להעביר חלק מתחנת הנסיונות שבעכו
לבית-דגון וחלק לנווה-יעד, ולהקים בית-ספר בבנין
תחנה. הגענו לידי מסקנה שאין מקום לתחנה מיבחדת
בעכו, ושהמקום ינוצל יותר טוב על-ידי הקמת בית ספר.
עם אנו רוצים להתחיל בקורסים עונתיים ולרכז בכל
מוזור כמה עטרות נטרים ונצרות מיטובי הסביבה שיתחילו
ללמוד בהם מחזוריים.

היו"ר י. גורני:
שמעתי שלעיריית חיפה יש תכנית
לפתוח בית-ספר חקלאי בטירה. באם
התכנית היא אקטואלית, אני רוצה לדעת אם קיים מגע בין
עיריית חיפה למסדר החקלאות.

ח. גבתי:
בית-הספר בטירה כבר הוקם ויש
לו מסק. הקשר עם מסדר החקלאות
הוא רק קשר של פיקוח. הוא הוקם באמצעיה ועל אחריותה
של עיריית חיפה.

ע. בן-גורן:
20,000 ימי עבודה של בתי-ספר
עממיים בחיפה בוצעו בבית-ספר זה.
עם מגשימים את תכניתו של שר החינוך והתרבות, שיום אחד
בשבוע מוסעת כל כיתה ז' ו-ח' בחיפה ללימוד חקלאי
בבית-ספר חקלאי.

ח. גבתי:
יו"ר הוועדה שאל אם בתי-הספר
החקלאי מספקים את הצורך. קשה
מאד לגמוד מהו בעצם הצורך. אם אנו צריכים חקלאים
טובים, הרי אני סבור שבתי-הספר מספקים רק חלק קטן
מן הדרוש. מאידך, אי-אפשר לומר שישנם רבים המעונינים
בלימוד בבית ספר חקלאי. פרט לכדורי, ששם יש תמיד
מספר בקטות גדול יותר ממספר המקומות, אין דרישה

13.3.54

תקציב ההוצאות לשנת 1954/55
(משרד החקלאות)

אך מאידך ברור כי במידה ויוצרים את הכלים, מעודדים גם את הדרישה. אין לי ספק שאם יוקמו עוד שני בתי ספר, האחד צפוני והשני דרומי לחיפה, תהיה דרישה למספר המקומות המצוי בשניהם. היות והקמתם של בתי ספר במקומות שונים בארץ מעוררת את ההורים לשלוח את ילדיהם ללמוד בבתי ספר אלה, חשוב מאד לדאוג לכך שלהורים תהיה אפשרות לשלוח את ילדיהם ולשאת בהוצאות למודיהם. השנה, על כל פנים, לא היה אף מקרה שילד לא נחקבל לבית ספר חקלאי משום שלהוריו חסרה היכולת לשלם את דמי הלמוד. אני בטוח שהן על ידי הרחבת רשת בתי הספר והן על ידי הגדלת הסטיפנדיות אפשר להגדיל את מספר החלמידים. כיום מכביד המאמץ הכספי וגם המרחק ממקום מגוריהם של ההורים. ישנם הורים שאינם יכולים לשלוח את הילדים אפילו אם משפרים אותם מחשלוט שכר הלמוד, משום שהילד מהווה כח עבודה בבית.

היו"ר י. גורי:

רצוני לדעת אם רמת בתי הספר מניחה את הדעת, ומה מקורו

כוחות ההוראה.

י. גבתי:

אין גבול לגובה רצוני של רמת בית ספר, אך בדרך כלל אנו מרוצים מן הרמה הקיימת בבתי הספר שלנו. בשנה הראשונה היו לנו קשיים מבחינה זו בבית הספר בנגב, כי לא נמצאו מורים המוכנים ללמד שם. גם לכדורי קשה למצוא מורים, כי המקום מבודד. כעת המצב מניח את הדעת. המורים הם בוגרי פקולטה לחקלאות, בארץ או בחוץ-לארץ. הגענו לידי הסדר עם האוניברסיטה על מתן קורס של שנתיים למורים, שיכשיר אותם להיות מורים לחקלאות בבתי הספר החקלאיים ובבתי הספר שבמשקים. השנה יסיימו שלשים איש קורס כזה, הצמוד לפקולטה לחקלאות.

הועלתה כאן השאלה אם הממשלה צריכה

להיות מעוניינת בהקמת בתי ספר ממשלתיים, או מוטב לעודד בתי ספר קיימים. במשך שלוש שנים הוצפנו בהצעות למבלי לדינו בתי ספר קיימים, אולם לדעתנו אין למדינה עניין בהפחתת מאמצייהם של גופים צבוריים. אנו מגישים לבתי ספר אלה עזרה רבה, המתבטאה לא רק בסיוע כספי אלא גם על ידי הלואות מתקציב הפיתוח, מתן כוחות הדרכה וכן בדרכי סיוע אחר. אמנם אמצעינו מצומצמים, אך בגבול היכולת הקיימת אנו משתדלים מאד לטפח את בתי הספר הקיימים.

היו"ר י. גורי:

ישנם שני בתי ספר מן הוותיקים

בארץ, שאיך להם בסיס של ארגונים צבוריים: מקווה ישראל ובן-שמן. הם מתקיימים הודות למסירותם של האנשים המנהלים את בתי הספר.

י. גבתי:

אשר למקווה ישראל, הרי אנו צוראים לתקציבו של המוסד, בהתאם לחוזה שיש לנו עם "אליאנס". למעשה נמצא בית הספר תחת פקוחנו ממש כבתי הספר החקלאיים הממשלתיים. דינה של בן שמן כדין כל מוסד הנתמך על ידינו. אם יוברר באמת כי אין נושא למוסד, נצטרך להתערב גם בעניין זה. לא ניתן למוסד ליפול.

אינני סבור כי אפשר לערוך השוואה בין רמת ההכנסות של בתי הספר הממשלתיים לבין הכנסותיהם המשקיות של שאר בתי הספר החקלאיים. מבין בתי הספר הממשלתיים אפשר היה להביא בחשבון לצורך השוואה כזאת רק את בית הספר ע"ש כדורי, אם כי יתכן שהכנסותיהם של שאר בתי הספר שלנו יעלו תוך זמן קצר על אלה של בית הספר כדורי. זה האחרון עומד גם כן בפני אפשרויות פיתוח גדולות לאחר שנתגלה מקור מים. גובה הכנסותיהם של בתי הספר נקבע על ידי המסורת במקום ועל ידי הנהלת בית הספר. השוני הוא אינדיבידואלי ואין מקום לחלוקה בין בתי ספר ממשלתיים ובתי ספר אחרים.

חבר הכנסת גניחובסקי שאל על המסען הרוחני של בוגרי בתי הספר. כאשר משרד החקלאות קיבל לידיו את הפיקוח על בתי הספר החקלאיים והקים את המנגנון הדרוש בהם, הוא קיבל את חלקו ממשרד החנוך. קיימת גם ועדה משותפת למשרד החקלאות ולמשרד החינוך, הקובעת את חכנית הלמודים. מבחאנה זו יכול בית ספר כדורי לשמש דוגמא גם לבתי ספר אחרים. במשך שנות קיומו ידע בית ספר זה להקנות לחניכיו אהבה לעבודה ולחקלאות, וגידול דורות של מגשימים. הרוח והסגות של בתי ספר אלה מכוונות ליצירת דור של עובדי אדמה, חקלאים צמודים לקרקע. בודאי שיש בבתי ספר אלה מטבח כשר וקיימת שמירה על השבת. לא הגיונותי מדוע החפלא חבר הכנסת גניחובסקי על העובדה שבתקציבנו של בית ספר מסויים הוקצבו 1000 לירות לתרבות, אמנות וספורט; משרד החקלאות אחראי לכל צרכיהם של בתי הספר החקלאיים, כולל הצרכים המפורטים באותו סעיף.

ש. דיין:

ביחס לחנוך החקלאי, אני מחשיב מאד את הקורסים העונתיים, אך אני רוצה לשאול אם אינה קיימת אפשרות ללמד את המחיישבים לפחות קרוא וכתוב בישוביהם, היות וקשה להם מאד לעזוב את עבודתם.

נוסף לכך, ברצוני להזכיר למשרד החקלאות שבזמננו היה מקובל להקדיש חלקה אחת בתוך הכפר לנסיונות לתועלתם של המחיישבים, כי לא כולם יבקרו בבית ספר חקלאי.

ביחס לתחנת הנסיונות ברחובות, איני יודע אם היא עומדת על הרמה הדרושה כדי לאפשר לחקלאים למלא את התביעה שהמדינה מעמידה בפניהם להגיע לאספקה עצמית של האוכלוסיה. האם תחנת נסיונות זו משמשת גם בית ספר לסטודנטים? אם לומדים גם בירושלים וגם ברחובות, מדוע אין מרכזים את כל הפקולטה לחקלאות ברחובות?

קיים בארץ מחסור בבהמות עבודה. לממשלה יש חובה; מדוע אין מגדלים בהן בהמות עבודה? אני גם רוצה להפנות את חשומת לבכם לעובדה שהרבה מאד מזון שיכול היה לשמש לגידול בקר לבשר, הולך לאיבוד אף על פי שישנם גזעים שאפשר היה להתאימם לתנאי הארץ.

בזמן האחרון נתגלו מים בכדורי ובכפר חיטיין. האם משרד החקלאות חושב כי מים אלה יפוצצו עוד בשנה זו?

האו אינה קיימת אפשרות להגדיל את מספר המדריכים בהתיישבות החדשה, בין שישלחו על ידי הסוכנות היהודית ובין על ידי זרמי ההתיישבות, כך שלכל כמה אנשים יהיה מדריך? צריך להביא בחשבון שלמתיישבים אלה אין כל הכשרה מחו"ל, הן בשטח החקלאי, הן בשטח החברתי והן בשטחים אחרים.

בקשר לייעור, אני חושב שמתקרבים כבר לגבול יכולת הניצול של קרקע מתאימה לחקלאות, וחשוב מאד להקפיד על כך שקרקע כזאת לא תנוצל לייעור. אני רוצה לדעת אם מקפידים על יעורם של שטחים בלתי ראויים לניצול חקלאי בלבד.

ביחס להחכרת קרקעות, ישנן טענות צודקות שמחכדים קרקעות לאנשים שאינם מעבדים אותן בעצמם וזכו בהן הודות למשרות שבידיהם.

"מטעי האומה" מעסיקה פועלים ערביים, למרות קיומה של אבטלה קשה בקרבת מקום במעברות. לערבים יש בכל זאת שטחים ומטע משלהם, ולחושבי המעברות אין מאומה.

במגדל עמק, של יד צפורה, יושבות 600 משפחות שבאו ממעברות שונות והקימו להם שם צריפים. ליד כל אריף יש שטח של עשרה דונם המעובדים על ידי אותה משפחה. עתה הוחלט למסור את קרקעות מגדל עמק וצפורה לערבים, ולהפוך את מגדל עמק לעיר. ל-600 משפחות אלה לא יהיה קיום ללא קרקע וללא מקורות פרנסה אחרים. החזרתם של הערבים לאדמות אלו תסכן את שלומם של חושבי צפורה היהודיים.

אני רואה שיש במשרד החקלאות מדור למשקי עזר, ואני רוצה לשאול מדוע אין מקימים גם מדור להתיישבות החדשה. לדעתי יש עניינים רבים של הדרכה, טובסידיה וכו' שצריכים היו למצוא טפול מתאים יותר במשרד החקלאות. עליו לדאוג למתיישבים החדשים; לוותיקים אין צורך לדאוג.

ל. גבתי:
אטיים את הפרק על החנוך החקלאי בחשובה לשאלותיו של דיין.
הוא הציג כמה הצעות ראויות לעיון. אטר לקוראים העונתיים. אין לנו עדיין כל דוגמא שאפשר יהיה ללמוד ממנה. אנו זקוקים לנסיון של שנה אחת לפחות. האמצעים וכוחות ההוראה העומדים לרשות פעולה זו הם מוגבלים, ואי אפשר לבצע גם זאת וגם זאת. בהתאם לנסיון של שנה זו ובהתאם לאמצעים שיהיו בידינו בשנה הבאה, נוכל לעשות נסיון גם מסוג זה. עתה נעשה נסיון בשיחוף עם נשי מק-דניאל להקים כמה מרכזים להדרכה חקלאית שיהיו קשורים בגתי הספר הקיימים ויביאו את התורה אל הפפר. הם מעוניינים לעזור בכך בגבול העזרה התקציבית שהם נותנים לנו. המומחים שלהם מעבדים הצעות, ואנו מתאימים הצעות אלו לצרכים שלנו.

בענין היעור ושימור הקרקע, ידוע שקיימים בארץ יערות ומתפקיד הממשלה לשקט אותם ולשמור עליהם. מלבד זאת מוסיפה מחלקת היעור מדי שנה

על הקייט. תקציבה של מחלקה זו במשרד החקלאות מיועד להחזקת המנגנון הקבוע הדרוש לבצוע העבודות. תקציב בצוע העבודות עצמן נמצא בתקציבי הפיתוח של שני משרדים: משרד העבודה ומשרד החקלאות. לעתים קרובות תכנית היעור אינה נקבטת על פי צרכי היעור ורק, אלא לפי תנאי התעסוקה. לכוונתנו להחזיק במשרד החקלאות חבר בעלי מקצוע שיהיו מנוגלים לקלוט את מאות האנשים העובדים ביעור. מחלקת היעור נוטעת באדמת הממשלה בלבד, ואילו הקרן הקיימת פוטעת לפי תכנית יעור משלה באדמות הקרן הקיימת, על חשבון תקציב הפיתוח. בתקציב הפיתוח לשנה זו תמצאו מליון לירות מיועדות למטרה זו. הכפילות בין עבודת הממשלה ועבודת הקרן הקיימת אינה נוגעת בשטח היעור, כשם שקיימת כפילות בין מנגנון הממשלה - ובעיקר משרד החקלאות - ובין מנגנון הסוכנות היהודית. אני סבור כי שאלה זו חייבת לעמוד לברור, אך במוסד המתאים ולא במשרד החקלאות.

בקשר למחלקת שמור הקרקע, הקוונה היא גם כן למומחים ובעלי מקצוע המנהלים את העבודה. אין התקציב הזה כולל את כל בעלי המקצוע; בחלקם הם כלולים בתקציב משרד העבודה. אני מקווה כי תוך שנתיים-שלוש שנים תהיה לנו אפשרות להעסיק את מחוסרי העבודה בחקלאות ממש, אך בינתיים עבודות היעור ועבודות שימור הקרקע הן העבודות הפרודוקטיביות ביותר להעסקתם.

בחשובה לשאלתו של חבר הכנסת דיין אני רואה להעיר שבדרך כלל מייערים שטחים שאין כל אפשרות לנצלת ניאול חקלאי, אם כי יתכן ואפשר למצוא פה ושם שטחים קטנים שאפשר היה להשתמש בהם גם בצורה אחרת. המחלקה לשימור הקרקע ערכה סקר של הקרקעות, ונקבע מפה מדוייקת הקובעת למה מיועד כל שטח בארץ. ישנם שטחים המיועדים לעיבוד חקלאי, אחרים מיועדים למוצה ואחרים ליעור. הוקמה ועדה של בא-כח מחלקת היעור, בא-כח המחלקה לשימור הקרקע ומישהו מהנהלת המשרד, ועל ועדה זו לשבוע סופיה בכל מקרה של הלוקי דעות בקשר ליעודם של שטחים מסויימים. על ידי כך ניתנת אפשרות למנוע יעורם של שטחים הניתנים לעיבוד יעיל יותר.

אשר להחכרת אדמות, טיפל משרד החקלאות במ-ך שנים בהחכרת אדמות נטושות. הוא לא רק שמר על הקרקעות, כי גם ניצל אותן. בשנה האחרונה הורחבה היריעה והאפוטרופוט מסר את כל השטחים - כולל השטחים שהוא החכיר קודם - למשרד החקלאות. האפוטרופוט חיטל את כל המנגנון שעמד לרשותו לצורך הטיפול באדמות חקלאיות. על ידי כך צומצם ולא נופח המנגנון.

בדרך כלל אין תופעה של הסכרה ליחידים; היו שנים-שלשה מקרים שנפרטמו בעתונות. החכרות אלו בוצעו כאשר האדמות הוחכרו עדיין על ידי האפוטרופוט. השטחים הוחכרו לקצינים או למי שהיו קצינים. עניינים אלה נבדקו עכשיו גם על ידינו, גם על ידי משרד האוצר וגם על ידי משרד הבטחון. התברר שבמקרה אחד לפחות קבלת השטחים לא הייתה כשורה וביטלו את החוזה. בדרך כלל אין נעשות החכרות ליחידים שאינם מעבדים את שטחיהם. ההחכרות הן למשקים, או לחברות המגדלות מטעוא עבור חבריהן, כגון חברת "עמיר", "אספקה" וכו'.

חקציב ההוצאות לשנת 1954/55
משרד החקלאות

שמסוּי כפֶן בפעם הראשונה על ענין מגדל עמק ויפורי, וני מוכן לבדוק זאת. כן איני יודע על כך "מטעי האומה" מסטיקים יובדים ערביים, כאשר באותה סביבה ישנו מחוטרי עבודה יהודיים. חלק ניכר מחקציב "מטעי האומה" בא חקציב התעסוקה של משרד העבודה. עד לשנה האחרונה היטה "מטעי האומה" נוהגת להחכיר שטחים לביצוע עבודה מטויימת ולמכור את הפרי על העץ. קוני הפרי היו משתמשים לפימיה בעבודת ערבייה שבסביבה, אך "מטעי האומה" עובדת עם פועלים ערביים רק בתוך סביבה ערבית טהורה. כאשר נמצאים בסביבה מובטלים יהודיים, היא לא היתה מעסיקה פועלים ערביים אפילו לו רצתה בכך, כי הלוץ גדול.

חבר הכנסת גניחוטקי שאל על המחלקה הכלכלית. איך כל קשר בין מחלקה זו למחלקה הכלכלית שבמשרד ראש הממשלה. המחלקה שלנו הינה עוסקת במחקר כלכלי, ולא ביבוי איור חקלאי, צנורות, מכונות חקלאיות, זבלים וכו'. כל הכלים הדרושים לייצור חקלאי, אשר משרד החקלאות הנו הרשות המוסמכת להבאחט. היא מטפלת בקביעת מחירים ומביעה את הקיצוב של החומרים החקלאיים המוקצבים. כן היא מטפלת בטובת ידיות הנישנות להתישבות החדשה.

איני טבור שתקציב של חצי מליון לירות לתחנת הנסיונות ברחובות הנו גדול מדי. אני חושב כי לחקלאותנו יש קיום רק אם היא תעמוד על רמה גבוהה ביותר. החנאים האוניברסיטאיים שלנו קשים כל כך, עד כי עלינו לנצל את כל השגיו האחרונים של המדע. פרט לחלום שהחננה מקבלת עבור עבודות מחקר שהיא עורכת על פי הזמנת גופים כלכליים בארץ, כל קיומה על תקציב הממשלה. היא הועברה מידי הטוכנות למשרד החקלאות בשנת 1951. אני טבור כי החננה העמידה לרשות החקלאות כמה וכמה גדולים חשובים ביותר (כגון גידול הטורגום, תירט כלאים ועוד), אם כי איני יכול לומר שאני מרואה מאד מקצב עבודתה. היא אינה אנשי מחקר מטבעם מעונינים תמיד להפליג, ושנה או שנתיים אינן נחשבות כלל בעיניהם; כל תכנית מתחילה ממינימות של חמש או עשר שנים. עם זאת יש להודות שהחננה עשתה הרבה מאד בשטח ההדריט ועל ידי כך יכלנו להעלות את איכותו של יבוא ההדריט שלנו.

החננה נפרדת מן האוניברסיטה, אם כי קיים קשר גיניהן. תלמידי הפקולטה לחקלאות לומדים בשנתיים וחצי האחרונות ללמודיהם ברחובות ושם הם מקבלים הוצאות מפי אנשי החננה. זאת, אלה שני מוסדות נפרדים. אין זה מקרה שבזמן האחרון התעורר הצורך לחשוב על מיזוג, כן שברחובות יימצא מכוון לחקר החקלאות והוראתה. החברר כי המוריה באוניברטסה אינם יכולים להמשיך בהוראה ללא מחקר, ודרשו להקים ליד האוניברסיטה תחנת נסיונות עבורם.

בקשר להדרכה אנ טבור כי רשח והדרכה הקיימת היתה רחוקה מלספק את הצרכים. אפשר היה לקבל הרבה יותר תוצרת אילו עמדה ההדרכה על רמה גבוהה יותר. השנה הוקמה חברה פרטית להדרכה, על ידי מדריכים חקלאיים שעזבו את משרד החקלאות ואת הטוכנות. הם מדריכים בעיקר בגידול ירקות, וני יודע שהם מקבלים תשלום של 600, 700 ואפילו 1000 לירות כדי להדריך מיק במשך שנה אחת. המדריך מבקר באותו משק פעם בחודש או פעם בששה שבועות.

ענין זה אינו פשוט, כי יש לו הספעה על המדרכים המועסקים כיוון במשרד החקלאות ובסוכנות.

ממדי ההדרכה אינם מספיקים כיוון לא לחקלאות החדשה ולא לוותיקה. החקלאות הוותיקה זקוקה לה כיוון יוחם מאשר אי-פעם, גם בגלל ריבוי הגידולים החדשים, וגם בגלל קליטת עובדים חדשים - בעיקר בקבוצים - שהם חסרי ידיעות חקלאות. אני סבור שיש לעשות את כל המאמצים כדי להגדיל את הקף ההדרכה. הגענו להסכם

בעקבות חביעתנו לאחד את ההדרכה מסוף משרד החקלאות עם זו הניתנת מטעם הסוכנות, הגענו בזמן האחרון לידי הסכם עם הסוכנות על הקמת מרכז משותף להדרכה, דוגמת מרכז התכנון המשותף. הוחלט שההוצאות למדריכים תינתנה ממרכז משותף זה. חפקיד שני של מרכז זה יהיה לדאוג להכשרת מדריכים ומתן השתלמות להם. אין זה סוד שגם רמתם של המדריכים אינה גבוהה ביותר. צריך לתת להם אפשרות להשתלם ולקבל בתחנת הנסיונות את הידיעות הדרושות. ישנה חשיבות רבה לכך שאותו מדריך יבקר גם בהתיישבות הוותיקה וגם בהתיישבות החדשה, כי מבחינות שונות יוכל ודאי הוא עצמו ללמוד מן ההתיישבות הוותיקה. לכך איחוד ההדרכה יתן גם חסכון וגם העלאת הרמה.

בקשר לדייג, הרי ל זהו בלבד שהוא הענף הצעיר ביותר בחקלאותנו, אלא גם הקשה שבה. פלא הוא שלמרות כל הקשיים ישנם בארץ אלפי יהודים העוסקים בדייג. ענף זה זקוק לעזרה ולעידוד יותר מכל ענף אחר, וחשוב לנו מאד להגדיל ככל האפשר את מספר הדייגים.

לפי השער הרגיל של 1,8 לירות הדולאר, אריכה ספינת דייגים המצטיקה 5-6 איש, לעלות 100,000 לירות. קודם כל קשה להשיג אשראי כזה, ושנית - כיצד יכולים 5-6 בחורים לקבל על עצמם עול של 100,000 לירות? הדייגים אינם מוכנים לכך. מאידך, הדגים המובאים ארצה מחשבים מחירו לפי שער הלירה לדולאר. באנגליה נותנת הממשלה טובתיה בשיעור 25%-30% מערך הספינה. אנו מצהלים משא ומתן עם האוצר כדי לקבל הקלות עבור הדייגים וקיימת נטייה כזאת מצדו, אך העניף טרם סוכם.

בקשר ליבוא דגים, קיימים חלוקי דעות בין הדייגים ובין משרד המסחר והתעשייה. הדייגים טוענים שהם יכולים לספק דגים במשך כל הקיץ בכמויות הדרושות, ואין צורך ביבוא אלא בחורף. לפעמים מוציא המשרד הוראה להוצאת דגים ממחסני הקירור לשוק, דוקא בשבוע שמובאים דגים. מחירי הדגים הם ללא פיקוח, ומשרד המסחר והתעשייה טוען שאי אפשר להשאיר את השוק בידי הדייגים המקומיים אלא צריך להוריד את המחיר על ידי הכנסת דגים מדי פעם בפעם מן החוץ. אני סבור כי מדיניות זו היא בסדר כאשר היא קובעת את גובה המחירים ובכל זאת הדגים נמכרים. אולם ישנה שבועות ביחוד בקיץ, כאשר אין לדייגים שלנו מה לעשות בחוצרתם. בדיונים שנהלנו עד כה עם משרד המסחר והתעשייה, לא הצלחנו להגיע לידי הסכם. זה איננו הענין היחיד. תעשיית הסרדינים שלנו עומדת בפני התמוטטות בגלל יבוא סרדינים מן החוץ. זה ענין של מדיניות עקבית ועד עכשיו לא ניתן הדבר לתאום.

בקשר לשאלתו של חבר הכנסת אריאב אני רוצה להשיב כי צמצמו את הפעולות במידה מפסימליות בגלל צמצום החקציב. אינני יכול לומר שבחקציב זה כלולות פעולות שאפשר לוותר עליהן מבלי שזה יגרום להפסדים גדולים. שני שלישים מאנשי משרד החקלאות הם בעלי מקצוע במקצועות שונים: מדריכים, אגרונומים, מהנדסים, רופאים וטרינאירים וכו'. לא אומר כי המשרד מאורגן באופן אידאלי ואי אפשר לחסוך אפילו אדם אחד. אני לומד מדי שנה בשנה כי על ידי לחץ אפשר לשפר את העבודה ואנו משפרים אותה בכל שנה ושנה. אני סבור כי למשרד החקלאות לא נחוץ יהיה קצוץ כי אם תוטפת. המחסור במדריכים עולה לנו ביותר רב.

על שאלתו של היו"ר באיזה מעיפים אפשר לקצץ, לא אוכל להשיב. אני סבור שלל קצוץ יפגע קשה, לא רק בחקלאות. אם נעמוד חס ושלום בפני הכרח של קצוץ, יהיה עלינו לשקול איזה קצוץ יגרום להפסד קטן יותר.

לשאלה בקשר לבהמות עבודה, אני יכול להשיב שמתחילים לגדל אותן. יש לנו טומים גדולים ומביאים עוד טומים מאנגליה. גם בגידול בקר לבשר יש התקדמות. ישנם כמה אלפי ראשי בקר מן הגזע המקומי, ובזמן הקרוב יוגאו עוד כמה מאות ראשים לעדר-אם. מקימים חווה לגידול בקר לבשר על שטח מרעה טבעי שאינו ניתן לעיבוד. פעולה זו לא קבלה עדיין הקף, רק משום שלא הגענו להסכם על העלאת המחיר הרשמי של הבשר.

המים שנחגלו בכדורי ינואלו כבר הסגה, במידה ו"מקורות" חספיק להניח את הקווים. בקשר לחיטין לא אוכל להשיב, כי המקום קשור במשקי הסוכנות ואנו איננו מעורבים בכך.

לא ברור לי מה צריך להיות תפקידו של מדור להתייטבות חדשהאמנו קיים מדור של משקי עזר, אך הוא עובד בשיחוף פעולה עם מועצת הפועלות וארגוני נשים אחרים. אופי ההדרכה שם שונה לגמרי מזו הניתנת במשק התייטבותי. משקי הביסוס הכלולים במסגרת-משרד החקלאות אינם זקוקים למדור מיוחד. מנינו אדם מיוחד המטפל במשקים אלה כדי להחליט את עבודתנו לצרכים שלהם,

אני רוצה להאיע קצוץ בחקציבו של כל אחד ממשרדי הממשלה. ח. אריאב:

היו"ר י. גורי: חציע זאת בסוף באופן כולל. אני מעמיד להצבעה את חקציבו של משרד החקלאות, הנאמד ב 4,690,000 לירות.

ה צ ב ע ה

בצבנ של משרד החקלאות - אושר